

การพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
ในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

THE DEVELOPMENT OF A PROTOTYPE OF COMMUNITY OCCUPATION
GROUPS MODEL TO BE COMMUNITY-BASED TOURIST ATTRACTIONS IN
BANG PLA SUB-DISTRICT, BANG PHLI DISTRICT, SAMUT PRAKAN PROVINCE

รัชกร ภัทรพันธุ์

Thatchakorn Phattaraphanpee

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Faculty of Management Science, Dhonburi Rajabhat University

Received: June 9, 2021 / Revised: February 7, 2022 / Accepted: February 8, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลุ่มอาชีพชุมชนในตำบลบางปลา 2) ศึกษากลุ่มอาชีพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม และ 3) พัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 75 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่มอาชีพชุมชน และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับข้อมูลเชิงลึก แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแบบระดมพลังสร้างสรรค์ โดยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอาชีพชุมชนที่มีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อทำเป็นอาชีพ ได้แก่ กลุ่มประมงน้ำจืด กลุ่มทำเห็ดเหี่ยวไม้และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด กลุ่มละครชาตรี กลุ่มทำปลาสดเค็มแดดเดียว และกลุ่มทำอาหารพื้นบ้าน และข้อมูลการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วมพบว่า การมีแหล่งน้ำที่มากพอสำหรับทำอาชีพเกษตรกรรมดั้งเดิม และผู้นำกลุ่มอาชีพมีทักษะและประสบการณ์ในการบริหารจัดการกิจกรรมของกลุ่ม และพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสมาชิกให้ความร่วมมือ มีความรับผิดชอบต่อการทำกิจกรรมของกลุ่ม รวมทั้งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์และจัดพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน นอกจากนี้ควรจัดให้มีเวทีถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์การทำอาชีพชุมชนให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อให้เกิดความสนใจและรับช่วงต่อ ด้านปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน คือ การมีข้อจำกัดของพื้นที่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่จอดรถและสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อแสดงผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพชุมชนเพราะไม่ได้ออกแบบมาก่อน สำหรับการพัฒนาชุมชนต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ การกำหนดจุดที่ตั้งของกลุ่มอาชีพชุมชนที่ยังคงมีการทำอาชีพชุมชน และมีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อาทิ กลุ่มประมงน้ำจืด กลุ่มทำปลาสดเค็มแดดเดียว กลุ่มละครชาตรี โดยใช้สื่อเครื่องหมายโดยใช้ระบบการค้นหามาจากแผนที่ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดงประเภทของกลุ่มอาชีพชุมชน และกำหนดเขตพื้นที่ด้วยการใช้รหัสสีหรือโทนสีเพื่อบอกถึงระดับความพร้อมของกลุ่มอาชีพ

ชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเพิ่มคุณค่าให้กับกลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบด้วยการใช้แบบสัญลักษณ์ 3 มิติ
แห่งคุณค่าที่แสดงถึงการเชื่อมโยงถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอื่น ๆ เพื่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบ แหล่งท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสมุทรปราการ

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the community occupation groups in Bang Pla sub-district; (2) to study the community occupation groups to be developed as participatory community-based tourist attractions; and (3) to develop a prototype of community occupation groups model to be community-based tourist attractions in Bang Pla Sub-district, Bang Phli District, Samut Prakan Province. This study used qualitative research methodology. Research data were collected from 75 purposively selected key research informants consisting of the local administrators group, the community occupation group, and the group of stakeholders who were directly involved in the promotion and supports of community occupations to be community-based tourist attractions. The employed research tools were an in-depth interview form, a non-participatory observation form, and a creative focus group discussion guideline form. Research results were verified with triangulation technique and were analyzed with content analysis. The research results revealed that the community occupation groups that had used local wisdom in undertaking the occupation were the fresh water fishery group, the bamboo tissue mushroom development and mushroom product processing group, the ‘Lakhon Chatri’ occupation group, the sun-dried fish processing group, and the local cuisine production group. As for the data on development of participatory community-based tourist attraction group, it was found that the following suggestions were given: there should be the availability of sufficient water resource for undertaking the original agricultural occupation, the group leaders should have the skills and experience for management of group activities and development of group products on a continuous basis, the community members should give cooperation and have responsibility in doing the group activities, there should be work agencies to get involved in development of community products provide places for selling of community products, and there should be a forum for imparting the knowledge and experience on undertaking community occupations to the new generations to enable them to be interested and inherit the community products development. On the other hand, the problems and obstacles of developing the community occupation groups to be the community-based tourist attractions was the having limited areas for accommodating the tourists, especially the parking place and the place to exhibit the community products. The suggestions for development of a prototype of community occupation groups model to be community-based tourist attractions were as follows: there should be the setting of the location points for community occupation groups

with the use of location color marking and zoning for community occupation group areas by Google Map and the value-added of community occupation groups model with the 3 Dimension Connected Attraction Cycles (3DCAC) model for perception of tourists in order to be connected the other tourist attractions around community occupation groups.

Keywords: Community Occupation Groups Model, Community-based Tourism, Sumut Prakan Province

บทนำ

แนวนโยบายของภาครัฐกำหนดให้การท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยรัฐทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดจากการนำทรัพยากรชุมชนที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ชุมชนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะมีการสืบทอดต่อกันมา มีเรื่องราวของภูมิปัญญาประเพณี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งยุทธศาสตร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผ่านการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่เชื่อมโยงเส้นทางในเมืองหลักทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และรู้จักแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมากยิ่งขึ้น (Department of Tourism, 2018, p. 29) และในปี พ.ศ. 2562 รายงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ผ่านมา จากโครงการโอท็อปนวัตกรรม มีรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนโดยรวมประมาณ 1,267 ล้านบาท และมีการสร้างรายได้เกิดขึ้นในชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ที่พักโฮมสเตย์ 14,405 หลัง กลุ่มผู้ประกอบการอาหาร 3,590 แห่ง แผงจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม 9,405 แห่ง และมีการพัฒนามูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการในรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้จะทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชนโดยภาพรวมเพิ่มขึ้น แต่เมื่อวัดผลรายได้ของแต่ละชุมชนยังคงพบว่า มีผลในระยะสั้น ๆ เท่านั้น และยังขาดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ในการเข้าร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่าง

ต่อเนื่องโดยเฉพาะการพัฒนาหรือยกระดับกลุ่มอาชีพชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวที่ลงสู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น (Paochinda, 2018; National Reform Council, 2015, pp. 38-40) ซึ่งกลุ่มอาชีพชุมชนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นเสน่ห์ชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัส เลือกชม เลือกซื้อของที่ระลึก อาหารพื้นบ้าน เครื่องดื่มสมุนไพร ศิลปะการแสดง และการละเล่นที่อยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวทั้งเมืองหลัก เมืองรอง และที่มีอยู่ในชุมชนเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและคนในชุมชนมีความสุข แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนควรคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่อาจมีความแตกต่างกันและผลิตภัณฑ์ชุมชนควรตรงกับความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยว และมีรายละเอียดที่เพียงพอที่จะสะท้อนความเป็นมาและอัตลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งมีเรื่องราวที่น่าสนใจ ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ชุมชนควรมาจากฐานความรู้เดิมหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและมีการต่อยอดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างคุณค่าและสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว (Phukpoo, 2020) สอดคล้องกับเจ้าของธุรกิจนำเที่ยวท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนหรือยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเพื่อนำไปสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์และควรมีการพัฒนาช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ส่งถึงนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการรับรู้แหล่งท่องเที่ยวได้มากขึ้น ถือเป็นส่วนสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน Opassathien (Personal Communication, May 29, 2020)

และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาความต้องการของกลุ่มอาชีพชุมชนที่พบว่า มีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมการทำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งการเรียนรู้อาชีพดั้งเดิมของชุมชนและรูปแบบการส่งเสริมที่เหมาะสมกับอาชีพชุมชนคือ การทำเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวและทำเป็นตลาดน้ำที่มีกลุ่มอาชีพสามารถนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายโดยผู้นำชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ (Phattaraphanpee, 2018, p. 66)

ข้อมูลเช่นนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นที่สำคัญจากการเข้าร่วมจัดประชุมประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตามนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองซึ่งจังหวัดสมุทรปราการมีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานครและประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ได้จัดประชุมในปี พ.ศ. 2563 โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและสังคม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำกลุ่มอาชีพชุมชน โดยผู้ใหญ่บ้านท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ตำบลบางปลา ยังคงมีทรัพยากรชุมชนที่มีความโดดเด่น มีกลุ่มอาชีพชุมชนดั้งเดิมมีคลองบางปลาที่เป็นคลองตรงที่สวยงาม น้ำใส มีตำนานมีเรื่องเล่า ซึ่งเป็นเสน่ห์ของชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ แต่ต้องอาศัยการศึกษาศักยภาพและความพร้อม เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจและดำเนินการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพชุมชนที่ถือเป็นหัวใจหลักที่สร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน” และสมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “เป็นเรื่องที่ไม่ถ่วงน้ำหนักที่กลุ่มอาชีพชุมชนจะเป็นที่รู้จักของ

นักท่องเที่ยวเพราะไม่มีความถนัดในการประชาสัมพันธ์ แม้ว่าจะมีหน่วยงานของรัฐให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการขายผลิตภัณฑ์ทางออนไลน์ และวางจำหน่ายตามงานหรือเทศกาล หากมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนได้จริงย่อมเป็นผลดีที่จะได้นำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขายให้กับนักท่องเที่ยว โดยไม่ต้องเคลื่อนย้ายอุปกรณ์และผลิตภัณฑ์ออกไปขายนอกพื้นที่ ซึ่งมีค่าขนส่งและค่าแรงที่สูงกว่าการขายอยู่ในพื้นที่”

จากประเด็นการเข้าร่วมประชุมดังกล่าวข้างต้น และจากการลงสำรวจพื้นที่ของตำบลบางปลาซึ่งเป็น 1 ใน 6 ตำบล ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่า ยังคงมีกลุ่มอาชีพชุมชนดั้งเดิมที่สืบทอดต่อกันมา และมีลำคลองที่ใช้เรือในการเดินทางและขนส่งสินค้า โดยเฉพาะคลองบางปลาที่เป็นคลองหลักที่เชื่อมต่อถนนสุขุมวิทเก่าที่ยังคงมีการใช้เรือในการเดินทางเข้าสู่ชุมชน แม้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ได้ถูกขยายเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น

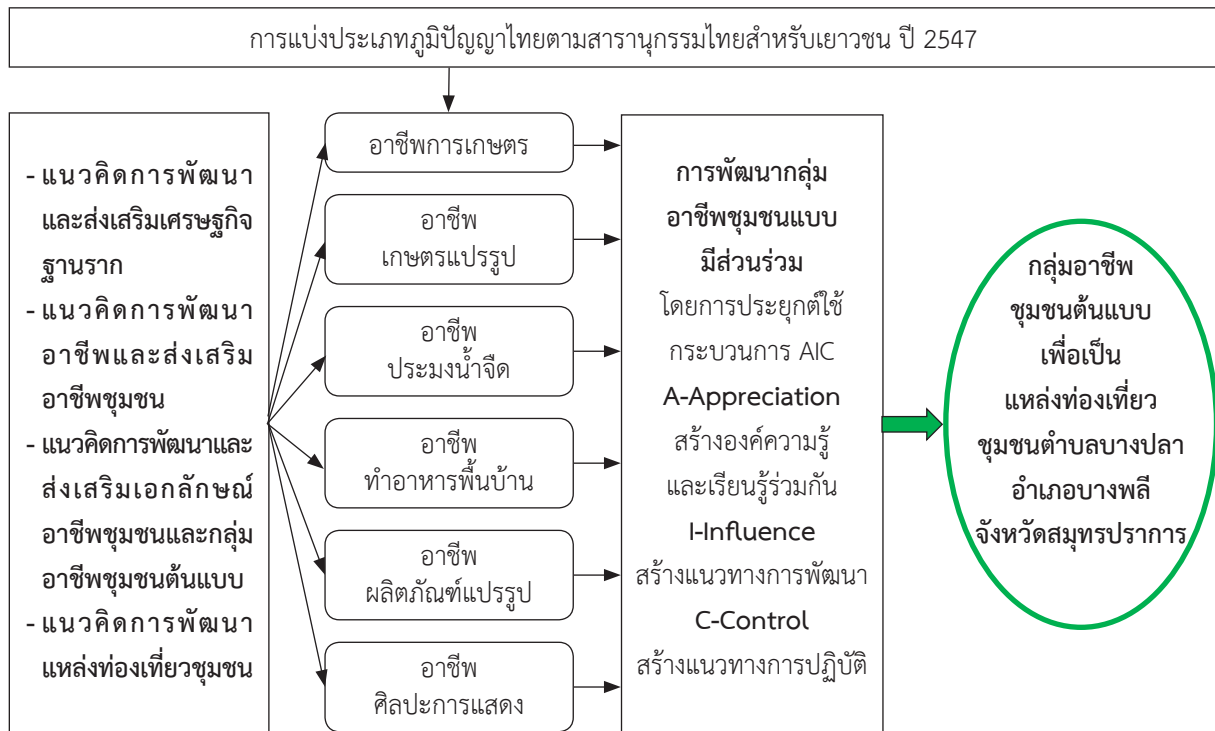
ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนในตำบลบางปลาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ใกล้กรุงเทพฯ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรอื่น ๆ สามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับกลุ่มอาชีพชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลกลุ่มอาชีพชุมชนในตำบลบางปลา
2. เพื่อศึกษากลุ่มอาชีพชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ทบทวนวรรณกรรม

กำหนดกรอบการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบการศึกษาวิจัย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ โดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากมีเป้าหมายการพัฒนาและกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน โดยการส่งเสริมการรวมกลุ่ม เป็นเครือข่ายกลุ่มอาชีพ เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน เครือข่ายภูมินิเวศวิถีวัฒนธรรมอัตลักษณ์ในชุมชน โดยคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหลักในการพัฒนาและต่อยอดสร้างรายได้อย่างยั่งยืน (Subcommittee for the Strategic of Economic Foundation, 2016, pp. 30-31; Boonyabancha, 2016, p. 8) ในส่วนแนวทางการปฏิบัติของคณะทำงานขับเคลื่อนนโยบายสานพลังประชารัฐ กำหนดการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ถึงปลายทาง จนก่อให้เกิดรายได้ที่นำไปสู่

การต่อยอดพัฒนาสร้างรายได้อย่างยั่งยืน (Community Development Department, 2016, pp. 8-12)

2. แนวคิดการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมอาชีพชุมชน โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาคนให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ด้วยการส่งเสริมผู้ประกอบการอาชีพระดับชุมชน ให้มีศักยภาพทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับช่วงวัย และส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้รวมถึงรวมกลุ่มอาชีพให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวชุมชนและนำร่องในพื้นที่ชุมชนที่มีความพร้อมเพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018) นอกจากนี้ถือเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรไทย ที่กลุ่มอาชีพและหน่วยงาน จักได้น้อมนำแนวทาง

การพัฒนาภูมิทัศน์ของประชาชนตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาเป็นแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์ โดยมีสาระที่สำคัญคือ ความร่วมมือจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และควรสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยไม่ทำลายประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชน และให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับลักษณะของกลุ่ม ซึ่งควรจำแนกกลุ่มตามระดับความพร้อม และพิจารณาตามระดับศักยภาพของกลุ่ม โดยคำนึงถึงการผลิตที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ลักษณะเฉพาะตัว ใช้วัสดุในท้องถิ่น รักษาความเป็นธรรมชาติ และมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

(Office Project for the Royal Initiatives by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, 2003)

3. แนวคิดการพัฒนาและส่งเสริมเอกลักษณ์อาชีพชุมชนต้นแบบ เป็นการนำอาชีพดั้งเดิมหรืออาชีพที่มีความโดดเด่นหรือมีลักษณะเฉพาะในพื้นที่มาพัฒนา โดยการค้นหาอัตลักษณ์ ตามหลักคิด 4DNA ด้วยการแบ่งโทนสี 2 โทน สีสันและลวดลายแสดงเป็นภาพวงกลมสะท้อนถึงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปเป็นแนวทางออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน (Treerong, 2018) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลงานการถอดอัตลักษณ์ (อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก)

ที่มา: Office of Contemporary Art and Culture (2018, p. 20)

สำหรับกลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นการสร้างหรือนำเทคนิค วิธีการบริหารจัดการมาเป็นแบบหรือตัวอย่างเพื่อสร้างการรับรู้ให้กับลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายและยังเป็นช่องทางให้กับกลุ่มอาชีพชุมชนอื่น ๆ ได้นำไปศึกษาเรียนรู้ เพื่อลดความเสี่ยงจากการลองผิดลองถูกในการทำกิจกรรมใหม่ ๆ (Boonsang et al., 2017, p. 15)

4. แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยคนในชุมชนบริหารจัดการร่วมกันและร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาทรัพยากรในชุมชน รวมทั้งศึกษาค้นหาของดีเอกลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาที่เชื่อมโยงทางการตลาด ประชาสัมพันธ์ และสร้างต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่มีความพร้อมเพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน (Office of Tourism Development, 2014)

5. เทคนิคกระบวนการ AIC เป็นการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผน พุดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพความต้องการข้อจำกัด และศักยภาพของชุมชน โดย AIC มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การสร้างความรู้ (Appreciation: A) เพื่อสร้างความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และหาข้อสรุปร่วมกันโดยการวิเคราะห์และการกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ในการพัฒนา การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence: I) เพื่อการสร้างหาวิธีการ และเสนอทางเลือกในการพัฒนาเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control: C) เพื่อสร้างแนวทางปฏิบัติโดยนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดทำแผนปฏิบัติของกระบวนการ AIC (Teerawisit, 2010, p. 81; Saenpakdee, 2010)

วิธีการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

ด้านรูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประยุกต์ใช้เทคนิค/กระบวนการระดมพลังสร้างสรรค์ Appreciation Influence Control: AIC ตามแนวคิดของวิลเลียม อี สมิธ (Smith, 2009, p. 135) ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลอาชีพและกลุ่มอาชีพชุมชน 2) การระดมพลังสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสนอรูปแบบ/สถานที่ของกลุ่มอาชีพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และ 3) ลงสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีขั้นตอนสำคัญคือ สร้างการรับรู้ (Appreciation: A) จากการศึกษาข้อมูลอาชีพชุมชนและศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นรายหมู่บ้านในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ สร้างแนวทางการพัฒนา (Influence: I) แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยนำแนวคิดการค้นหาอัตลักษณ์ตามหลักคิด 4DNA มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพเพื่อสะท้อนถึงสภาพของกลุ่มอาชีพและเอกลักษณ์ที่สามารถนำไปสู่การท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย 1) ประชุมกลุ่มใหญ่ ครั้งที่ 1 เพื่อวางแผนพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชน และ 2) ประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 กำหนดวิธีการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และพัฒนาสู่การปฏิบัติ (Control: C) โดยประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2 กำหนดเนื้อหาหรือรูปแบบเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ และนำเนื้อหาหรือรูปแบบสู่พื้นที่

หรือสถานที่ตามความสมัครใจของกลุ่มอาชีพชุมชน ร่วมกันพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีจำนวนทั้งหมด 75 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด จำนวน 75 คน ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 43 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน หัวหน้ากองสวัสดิการพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน สมาชิกสภาตำบล จำนวน 2 คน เกษตรอำเภอบางพลี จำนวน 1 คน ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล จำนวน 1 คน กำนัน จำนวน 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน รวมเป็นจำนวน 12 คน 2) กลุ่มอาชีพชุมชน ประกอบด้วย ประธานวิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 คน ประธานกลุ่มอาชีพชุมชน OTOP จำนวน 1 คน ผู้นำกลุ่มอาชีพ/สมาชิกชุมชน จำนวน 10 คน และปราชญ์ชุมชน จำนวน 4 คน รวมเป็นจำนวน 17 คน และ 3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 1 คน ประธานชมรมทัวโรไทย 4.0 จำนวน 1 คน ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว จำนวน 4 คน มัคคุเทศก์ จำนวน 5 คน และนักวิชาการ จำนวน 3 คน รวมเป็นจำนวน 14 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก สำหรับการระดมพลังสร้างสรรค์ กระบวนการ AIC จำนวน 32 คน ได้แก่ 1) ผู้มีส่วนร่วมในการประชุมใหญ่ ครั้งที่ 1 ประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน และรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้ากองสวัสดิการพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 4 คน ประธานวิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 คน ผู้นำกลุ่มอาชีพชุมชน/สมาชิก จำนวน 10 คน ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว จำนวน 2 คน รวมเป็นจำนวน 20 คน 2) ผู้มีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่มย่อย

ครั้งที่ 1 และ 2 ประกอบด้วย ท่องเที่ยวจังหวัดและกีฬาจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว จำนวน 2 คน มัคคุเทศก์ จำนวน 2 คน ประธานกลุ่มอาชีพ OTOP บางพลี จำนวน 1 คน ประธานวิสาหกิจชุมชนตำบลบางปลา 1 คน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน รวมเป็นจำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามแนวการสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้างของคำถามแบบกว้าง ๆ มีประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสอบถามพ่อค้าแม่ค้าที่ขายของในชุมชนเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ทำให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. แบบระดมพลังสร้างสรรค์ที่มีข้อคำถามสำหรับการให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น และร่วมกันอภิปรายจากการประชุมกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เชิญมาร่วมกันและพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบอย่างเป็นรูปธรรม

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

โดยการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและสาระสำคัญของข้อมูล โดยแยกประเภทข้อมูลในแต่ละประเภท เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ผล แปลผล และสรุปการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคการสังเคราะห์เนื้อหา ด้วยการนำข้อมูลจากการบันทึกมาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในประเด็นสำคัญและจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลและการเชื่อมโยงข้อมูล จากนั้นนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลจากสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของการวิจัยตามแนวคำถามเดียวกัน ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้าชุมชนในตำบลบางปลา เพื่อให้ทราบถึงความเหมือนหรือต่างกันของข้อมูล โดย

การวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณานำไปสู่คำตอบตามประเด็นแนวคำถามและเขียนสรุปเป็นประเด็นสำคัญ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย จากแบบประดมพลังสร้างสรรค์ด้วยการนำข้อมูลจากการบันทึกทำการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเป็นประเด็นความคิดที่สะท้อนถึงรูปแบบการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลกลุ่มอาชีพชุมชนในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ด้านศิลปกรรม อาทิ กลุ่มอาชีพละครชาตรี กลุ่มอาชีพเขียนภาพลายเส้นทอง ด้านเศรษฐกิจชุมชน อาทิ กลุ่มอาชีพทำปลาสดเค็มแดดเดียว กลุ่มอาชีพ ตัดเย็บเสื้อผ้าชุมชน กลุ่มอาชีพ ผ้ามัดย้อมทำจากสีธรรมชาติ ด้านโภชนาการ อาทิ กลุ่มอาชีพทำอาหารไทยพื้นบ้าน ด้านเศรษฐกิจเกษตรกรรม อาทิ กลุ่มอาชีพทำประมงน้ำจืด และกลุ่มทำอาชีพเห็ดเยื่อไผ่และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด และด้านหัตถกรรม อาทิ กลุ่มอาชีพจักสาน กลุ่มอาชีพเป็ดปักเชือกแบบโบราณ

ผลการศึกษาข้อมูลการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม พบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

ด้านคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มอาชีพชุมชนต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพบว่า

1. กลุ่มอาชีพชุมชนส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำธรรมชาติ (แม่น้ำ คูคลอง) ร่วมกัน สำหรับทำอาชีพดั้งเดิมที่สืบทอดอาชีพต่อกันมา ได้แก่ เลี้ยงปลาทำสวนเกษตร โดยใช้ภูมิปัญญาการจับสัตว์น้ำที่มีลักษณะเฉพาะไม่ว่าจะการใช้ลอบไม้ไผ่จับปลา วิธีการขึ้นปลาจากบ่อ หรือเครื่องมือในการดักจับกุ้ง และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร รวมถึงยังคงมีอาชีพ

ละครชาตรีที่มีการอนุรักษ์สืบสานศิลปะการแสดงจากรุ่นสู่รุ่น จำนวน 7 คณะ

2. ผู้นำกลุ่มอาชีพ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและสมาชิกของกลุ่มอาชีพให้ความร่วมมือมีความรับผิดชอบสมาชิกทุกคนสามารถเป็นผู้นำกลุ่มแทนกันได้ และใช้วัตถุดิบพื้นที่เป็นหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. กลุ่มอาชีพชุมชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่าย ในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และช่องทางจำหน่าย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีการประชุมเกี่ยวกับการกำหนดประเภทของกลุ่มอาชีพชุมชนสำหรับพัฒนาอาชีพชุมชนและให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มอาชีพชุมชน

ด้านปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มอาชีพชุมชนสำหรับการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพบว่า

1. กลุ่มอาชีพชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในต้นทุนการผลิต ทำให้มีการผลิตซ้ำ ใช้อัตถุดิบเกินหรือขาด มีต้นทุนเพิ่มขึ้น

2. ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ยังขาดการยอมรับและขาดความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีมาตรฐานความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

3. มีข้อจำกัดเกี่ยวกับที่จอดรถ ที่จัดกิจกรรมแสดงผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว และถนนเข้าสู่กลุ่มอาชีพชุมชนไม่สามารถขยายทำให้เกิดจราจรหนาแน่น

4. กลุ่มอาชีพชุมชนอยู่กระจ่ายในแต่ละหมู่บ้าน และการทำอาชีพชุมชนมีแนวโน้มว่ารุ่นลูกหลานไม่ได้มีความสนใจที่จะเข้ารับช่วงต่อ

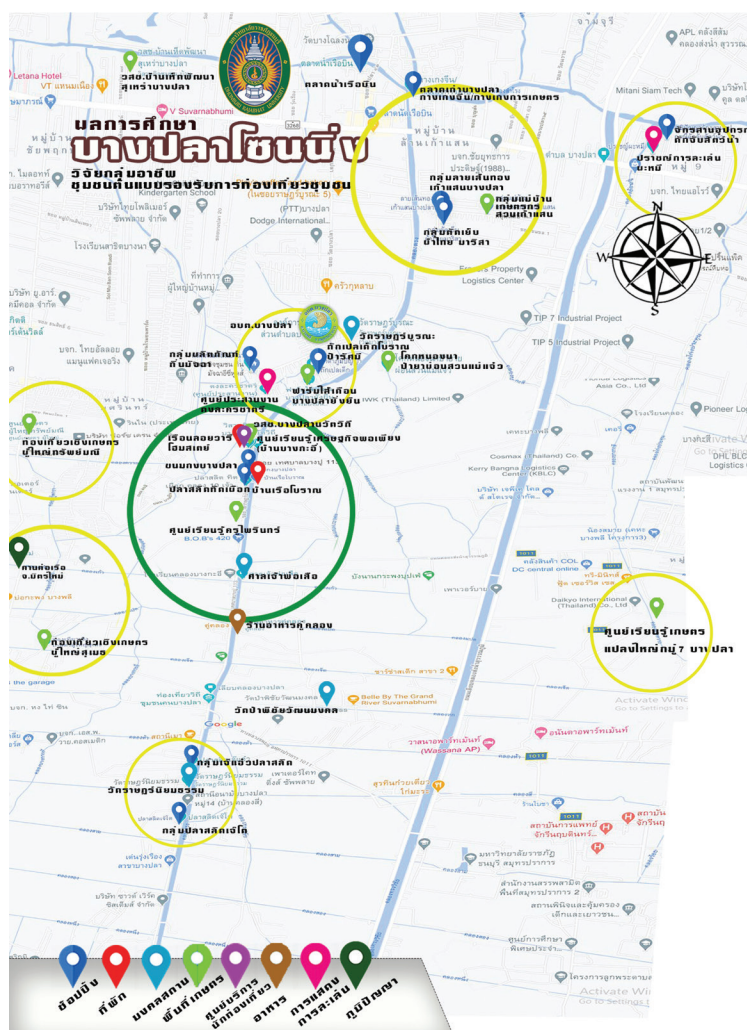
ด้านความต้องการของกลุ่มอาชีพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพบว่า ต้องการมีพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่แน่นอน ชัดเจนเพื่อลดการขนย้ายอุปกรณ์ และต้องการให้มีรูปแบบการขายใหม่ ๆ รวมถึงช่องทางสื่อสารให้กับนักท่องเที่ยวได้รู้จักกลุ่มอาชีพชุมชนมากขึ้น

ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนา กลุ่มอาชีพชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพบว่า ผู้นำกลุ่มอาชีพชุมชนที่ให้ความสำคัญต่อข้อเสนอแนะข้อปรับปรุง และนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา อบรมสัมมนา หรือร่วมระดมสมอง มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพ รวมถึงมีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาหรือมีโมเดลจากกลุ่มอาชีพชุมชนที่ประสบความสำเร็จเพื่อการถอดเรื่องราว ประสบการณ์ ทำให้ผู้นำกลุ่มอาชีพสมาชิกได้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น ที่จะสะท้อนถึงการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนในมิติต่าง ๆ

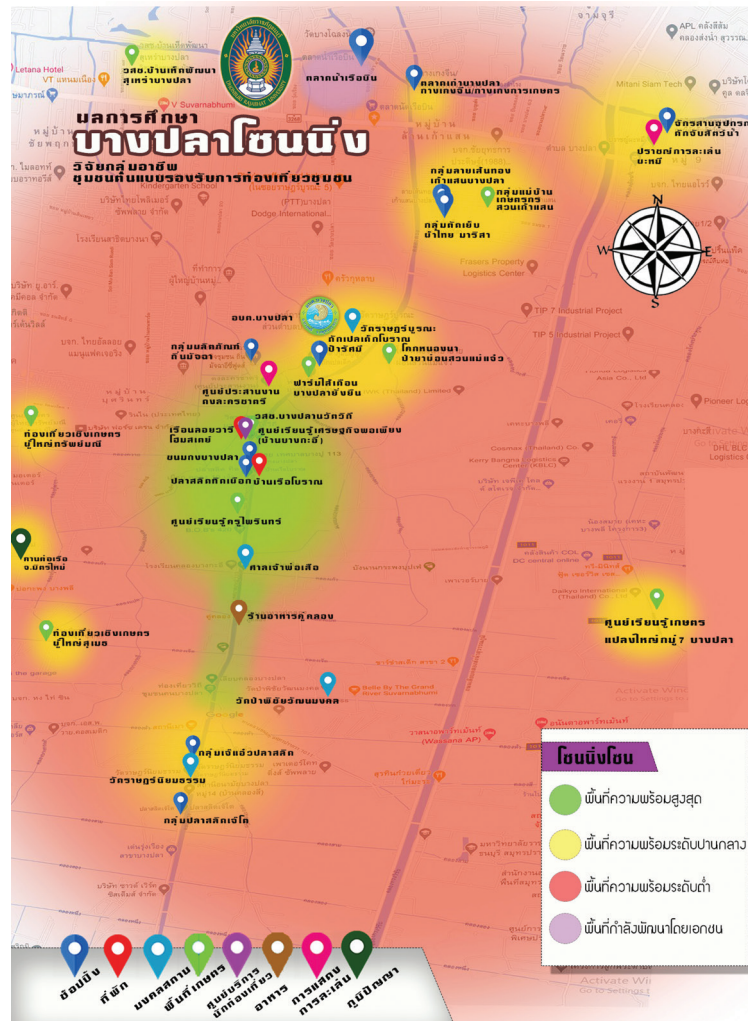
ผลการศึกษาข้อมูลการพัฒนา กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่

1. กำหนดจุดที่ตั้งโดยใช้สีเครื่องหมาย

(Location Color Marking) แสดงประเภทของกลุ่มอาชีพชุมชน โดยระบบการค้นหาจากแผนที่ทางอินเทอร์เน็ต (Google Map) และกำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) โดยการใช้รหัสสีหรือโทนสีบ่งบอกถึงระดับความพร้อมของกลุ่มอาชีพชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ เขตพื้นที่สีเขียวแสดงถึงระดับความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในระดับสูง เขตพื้นที่สีเหลืองแสดงถึงระดับความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในระดับปานกลาง เขตพื้นที่ชมพูแสดงถึงระดับความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในระดับต่ำ และเขตพื้นที่สีม่วงแสดงถึงระดับความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยพื้นที่ของเอกชน ดังภาพที่ 3 และ 4 ดังนี้

ภาพที่ 3 กำหนดเขตพื้นที่และรหัสสีหรือโทนสี โดยระบบการค้นหาจากแผนที่ทางอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 4 กำหนดเขตพื้นที่และรหัสสีหรือโทนสีในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

2. การออกแบบสัญลักษณ์ที่แสดงด้วยภาพหรือเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงการให้ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวอย่างไร้รอยต่อและครบวงจรได้แก่

2.1 แบบสัญลักษณ์ 3 มิติแห่งคุณค่า
เป็นการนำวงกลม 3 วง ที่มีมิติซ้อนวงโดยมีจุดท่องเที่ยว
หรือแหล่งท่องเที่ยวหลัก (กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบที่
กำหนดจากการประชุมกลุ่มแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

ท่องเที่ยวจังหวัดและกีฬาจังหวัดสมุทรปราการ ผู้ประกอบธุรกิจนาเที่ยว มัคคุเทศก์ นักวิชาการด้าน การท่องเที่ยวและผู้นำกลุ่มอาชีพชุมชน ในประเด็น เอกลักษณ์อาชีพ การรวมกลุ่มความต่อเนื่องในการ ทำอาชีพ และความพร้อมในการพัฒนา รวมถึงระยะ ทางและเส้นทางความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน) เป็นจุดศูนย์กลางและเชื่อมโยงถึงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ที่น่าสนใจอื่น ๆ โดยรอบ ดังภาพที่ 5

4. การกำหนดรูปแบบของสถานที่/แหล่งที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับจุด/แหล่งท่องเที่ยวหลักอย่างชัดเจน โดยจัดทำป้ายที่จุด/สถานที่ท่องเที่ยวหลัก และแสดง QR Code ตามแบบสัญลักษณ์ 3 มิติแห่งคุณค่า

(3 DCACs) ในการจัดป้ายติดตั้งที่กลุ่มอาชีพชุมชนเพื่อการสร้างต้นแบบในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบางปลา แสดงดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

อภิปรายและสรุปผล

มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนากลุ่มอาชีพเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในตำบลบางปลาโดยพิจารณาประเด็นที่สำคัญได้แก่

1.1 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่พบว่า ตำบลบางปลายังคงมีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำ ลำคลอง คุคลอง ที่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการทำอาชีพเกษตรกรรม และใช้ภูมิปัญญาการจับสัตว์น้ำสำหรับทำเป็นอาชีพหลักเป็นอาชีพชุมชนและชุมชนยังมีการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีพื้นบ้านเป็นสิ่งที่เสริมเสน่ห์และเพิ่มความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยวสำหรับการเข้ามาสัมผัสมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Inda (2018) ที่พบว่า แม่น้ำเป็นแหล่งเกิดของวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไม่ว่าจะประเพณี วิธีการดำรงชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการปลูกพืช ซึ่งล้วนแต่ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ ที่ทำให้

นักท่องเที่ยวมาเที่ยวดู เทียวชม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phattaraphanpee (2018) ที่พบว่า เอกลักษณ์อาชีพดั้งเดิมส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น อาชีพประมงน้ำจืด อาชีพประมงแปรรูป อาชีพเกษตรแปรรูป และยังสอดคล้องกับงานวิจัย Tarkam (2019) ที่พบว่า การมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และถูกใช้ประโยชน์จนเป็นกลายวิถีชีวิตของคนในชุมชนในแต่ละพื้นที่นำไปสู่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

1.2 ความพร้อมของกลุ่มอาชีพชุมชนที่พบว่า ผู้นำกลุ่มอาชีพมีทักษะและประสบการณ์มีแนวคิดการพัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่องและสมาชิกให้ความร่วมมือและมีความรับผิดชอบในการทำกิจกรรมของกลุ่มเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ Subcommittee for the Strategic of Economic Foundation (2016) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ทักษะและประสบการณ์ของผู้นำกลุ่มมีส่วนสำคัญต่อการสร้างพลังในการทำงานร่วมกันของสมาชิกส่งผลให้สมาชิกทุกคนมีความเป็นเจ้าของ

ในกิจกรรมของกลุ่มร่วมกันหรือร่วมกันเป็นเจ้าของภาพ เป็นเจ้าของทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tarkam (2019) ที่พบว่า ศักยภาพของกลุ่มอาชีพย่อมขึ้นอยู่กับผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสมาชิกให้ความสำคัญ รวมถึงมีการพัฒนาและริเริ่มกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ ตามกระบวนการเรียนรู้จากภายในและจากภายนอก

1.3 ความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มอาชีพที่พบว่า ต้องการมีพื้นที่ขายผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ชัดเจนมีการขายในรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Soonthonmai และ Thammachart (2016) ที่พบว่า การเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพชุมชนเกิดจากการได้รับการสนับสนุนของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wingwon et al. (2013) ที่พบว่า พลังของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเชิงรุกช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการรองรับการท่องเที่ยวชุมชน

1.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มอาชีพชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพบว่า ผู้นำกลุ่มอาชีพสมาชิกกลุ่มควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง รวมทั้งมีโมเดลแห่งความสำเร็จสำหรับการถอดเรื่องราวประสบการณ์จากกลุ่มอาชีพชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ทำให้ผู้นำกลุ่มอาชีพ/สมาชิกได้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้นและเสริมสร้างแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Krachangmek และ Meuandej (2019) ที่พบว่า ควรมีช่องทางสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งด้วยกัน เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pechsong (2010) ที่พบว่า ควรการศึกษาโมเดลการถอดเรื่องราว ประสบการณ์จากกลุ่มอาชีพชุมชนที่ประสบความสำเร็จทำให้ผู้นำกลุ่มอาชีพสมาชิกได้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้นและช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srimaitree (2016) ที่พบว่า ควรมีการศึกษาต้นแบบของกลุ่มวิสาหกิจที่

ประสบความสำเร็จมาเป็นแนวทางการในเพิ่มศักยภาพของกลุ่ม และยังสอดคล้องกับงานวิจัย Kunasri et al. (2016) ที่พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบและทำเป็นแบบจำลองสำหรับนำไปส่งเสริมยังพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของอาชีพในชุมชน

1.5 ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนอาชีพชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวพบว่า มีข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับที่จอดรถและที่จัดกิจกรรมแสดงผลิตภัณฑ์ รวมถึงสถานที่ตั้งของกลุ่มอาชีพชุมชนและมีการสัญจรคับคั่งและแออัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chompoonoi (2018) ที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวชุมชนส่วนใหญ่พบปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่จัดกิจกรรมที่ไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว แม้ว่ามีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pasadee (2012) ที่พบว่า กลุ่มอาชีพชุมชนยังมีเงินทุนไม่เพียงพอที่จะขยายพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว และขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดสรรพื้นที่และการขนส่งทางโลจิสติกส์

2. การพัฒนากลุ่มอาชีพต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในตำบลบางปลาโดยพิจารณาประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

2.1 พัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่พบว่า การกำหนดจุดที่ตั้งโดยใช้สีเครื่องหมาย แสดงประเภทของกลุ่มอาชีพชุมชน โดยระบบการค้นหาจากแผนที่และกำหนดเขตพื้นที่ด้วยใช้รหัสสีหรือโทนสีเกี่ยวกับระดับความพร้อมของกลุ่มอาชีพชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Suansri (2016) ได้กล่าวไว้ว่า ควรมีการสร้างหรือพัฒนาอัตลักษณ์ของชุมชนและจุดเด่นของพื้นที่ และจัดทำเรื่องเล่าต่าง ๆ ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและเชื่อมโยงเรื่องราวระหว่างพื้นที่เพื่อให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wingwon et al. (2013) ที่พบว่า ควรพัฒนาสารสนเทศที่สามารถระบุที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการสืบค้นข้อมูลของนักท่องเที่ยว

2.2 การพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพบว่า การออกแบบสัญลักษณ์ 3 มิติแห่งคุณค่า (3 DCACs) เพื่อการเชื่อมโยงถึงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอื่น ๆ และกำหนดให้มีเนื้อหาของสถานที่/แหล่งที่สำคัญ โดยการใส่ป้ายหรือแผ่นที่มีรหัสคิวอาร์ (QR Code: Quick Response) เพื่อให้นักท่องเที่ยวสแกน QR Code เข้าถึงซึ่งสอดคล้องกับ Treetrong (2018) ได้กล่าวไว้ว่าการสร้างคุณค่าแห่งอัตลักษณ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่สามารถนำไปออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างชัดเจนและเป็นการสร้างคุณค่าผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 เป็นข้อมูลสำหรับการกำหนดนโยบายหรือกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนได้ชัดเจนของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรปราการ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรปราการ วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้น

1.2 ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากลุ่มอาชีพเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเกี่ยวกับกำหนดจุดแสดง

ที่ตั้งของกลุ่มอาชีพชุมชนโดยใช้เครื่องหมายและกำหนดระดับความพร้อมของกลุ่มอาชีพชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

1.3 ใช้เป็นข้อมูลให้กับกลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยกำหนดจุดศูนย์กลางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอื่น ๆ โดยติดตั้งป้ายที่แสดง QR Code เพื่อให้นักท่องเที่ยวสแกนผ่านกล้องโทรศัพท์มือถือที่มีเนื้อหาหรือภาพของสถานที่/แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญโดยรอบ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความหลากหลายในการท่องเที่ยวชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเก็บข้อมูลกลุ่มอาชีพชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจะทำให้มองเห็นภาพรวมและบริบทของการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างชัดเจน

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแต่ละพื้นที่เพื่อสังเคราะห์ความเหมือนหรือต่างจะทำให้การกำหนดนโยบายได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมที่จำแนกตามจำนวนวันหรือตามกิจกรรม และประสานงานกับหน่วยงานการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

References

- Boonsang, S., Sanlum, W., & Monthon, N. (2017). The model development applying the idea of sufficiency economy for happiness community. *Community Research Journal*, 11(2), 9-20. [in Thai]
- Boonyabancha, S. (2016). *The OTOP producers and operators to new OTOP in 2016*. Department of Community Development, Office of the Promotion of Local Wisdom and Community Enterprise Community. [in Thai]
- Chompoonoi, S. (2018). *The study of an additional value for a community based tourism, the case study of Ban Chiang District, Udon Thani Province* [Master's thesis]. Thailand National Defense College. [in Thai]

- Community Development Department. (2016). *The guiding of the implementation policy to development of the economic foundation and the civil state*. Community Development Department. [in Thai]
- Department of Tourism. (2018). *Thai tourism strategy 2018-2021*. VIP Copy Print. [in Thai]
- Inda, T. (2018). *The capital and potential community for tourism management the Tai Phuan at Ban Klang Pak Tom Sub-district, Chiang Khan District, Loei Province*. Thailand Research Fund (TRF). [in Thai]
- Krachangmek, J., & Meuandej, S. (2019). *Development of cultural tourist attraction in Nakhonpathom Province*. Rajamangala University of Technology Rattanakosin. [in Thai]
- Kunasri, K., Panmamee, C., Singkharat, S., Suthep, S., & Suthep, D. (2016). Local identity for community product development: Case study of Baan Huay Chompoo community enterprise. *Journal of Humanistic and Social Sciences*, 10(4), 88-89. [in Thai]
- National Reform Council. (2015). *Agenda item 1 with development of tourism*. Secretariat of the National Reform Council, Parliament Printing. [in Thai]
- Office of Contemporary Art and Culture. (2018). *The knowledge of contemporary art: Creation for enhancement of cultural capita*. Office of Contemporary Art and Culture, Ministry of Culture. [in Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). *The annual report of the poverty and social inequality in 2019*. The Development Office of Database and Indicator Social, Office of the National Economic and Social Development Council. [in Thai]
- Office of Tourism Development. (2014). *Statistical data of tourism*. Minister of Tourism and Sports. [in Thai]
- Office Project for the Royal Initiatives by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. (2003). *Royal development project the year 2004-2009*. Office of the Royal Development Projects.
- Opassathien, S. (2020, May 29). Interview by T. Phattaraphanpee [Tape recording]. President of Tour Thai 4.0, Bangkok. [in Thai]
- Paochinda, A. (2018). *Invites to travel to community tourism 'Ang Lek' link to 'Ang Yai' that income to the community for 6 months, a total of 1,200 million baht*. CDD. <https://www.cdd.go.th/content/> [in Thai]
- Pasadee, N. (2012). *Promotion of occupational groups by Tambon Administrative Organizations in Maetha District, Lampang Province* [Master's thesis]. Chiang Mai University. [in Thai]
- Pechsong, P. (2010). *The study of existing and connection format of agriculturist under the push and support from Subdistrict Administrative Organization in Nakorn Sri Thammarat Province*. Rajamangala University of Technology Srivijaya. [in Thai]

- Phattaraphanpee, T. (2018). *The process on promote the elderly indentify occupation group in Tumbol Bangpla, Bangplee District, Samutprakarn Province*. Dhonburi Rajabhat University. [in Thai]
- Phukpoo, W. (2020). *Community product development for torism*. Randdcreation. <https://www.randdcreation.com/content/4738> [in Thai]
- Saenpakdee, P. (2010). *Technique and process in participation*. Prachasan. <http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html> [in Thai]
- Subcommittee for the Strategic of Economic Foundation. (2016). *Handbook of development economic foundation*. Information Department, Community Organization Development Institute (Public Organization). [in Thai]
- Smith, W. E. (2009). *The creative power: Transforming ourselves, our organization and, our world*. Taylor & Francis Group.
- Suansri, P. (2016). *CBT standard handbook*. Wanida Karnpim. [in Thai]
- Srimaitree, M. (2016). Model and potential development of community enterprises in the cultural tourism based on local identity to tourists in Ubon Ratchathani Province. *Thai Hospitality and Tourism Journal*, 11(2), 53. [in Thai]
- Soonthonsmai, V., & Thammachart, P. (2016). Community-based healthy tourism patterns for sustainable development of community-based enterprise networking in Prajinburi Province. *Association of Researchers Journal*, 21(3), 167. [in Thai]
- Tarkam, P. (2019). The development of tourism potential in Huai Toei Village, Sam Sung District, Khonkaen Province. *Dhammathas Academic Journal*, 19(2), 203-204. [in Thai]
- Teerawisit, A. (2010). *Principles of community development*. Khon Kaen University Printing. [in Thai]
- Treetrong, A. (2018). *The knowledge of contemporary art: Creation for enhancement of cultural capita*. Office of Contemporary Art and Culture, Ministry of Culture. [in Thai]
- Thai Encyclopedia Project for Youth. (2004). *Local wisdom and folk philosopher*. Khurusapha Ladprao Printing. [in Thai]
- Wingwon, B., Ruttanateerawichien, K., & Wongvirach, K. (2013). *Integrating social capitals of tourism resources in its connectivity with culture and ecotourism industry development of Lampang Province*. Lampang Rajabhat University. [in Thai]

Name and Surname: Thatchakorn Phattaraphanpee

Highest Education: Master of Business management Program,
Dhonburi Rajabhut University

Affiliation: Dhonburi Rajabhut University

Field of Expertise: Management Science